

УДК 342.5:316.3(477)

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2024.33.19>

ПРАВОВА ОСНОВА КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ніцевич Олеся Володимирівна,

orcid.org/0009-0004-2346-6812

доктор філософії,

старший викладач кафедри філософії

права та юридичної логіки

(Національна академія внутрішніх

справ, м. Київ, Україна)

В статті досліджено правову основу комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства в умовах євроінтеграції. Актуальність дослідження комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства в умовах євроінтеграції України обумовлена необхідністю підвищення ефективності взаємодії цих структур для забезпечення демократичного розвитку країни. Саме залучення громадян до процесу прийняття державних рішень у сучасних умовах європейської інтеграції України набуває особливого значення, оскільки ефективна комунікація між владою та суспільством є ключовим фактором для досягнення стабільності, прозорості та підзвітності державних органів. Європейський вектор розвитку держави вимагає від урядових структур відкритості, прозорості та співпраці з громадянським суспільством, що є невід'ємною частиною демократичних процесів. Взаємодія цих двох ключових елементів суспільного устрою відіграє важливу роль у забезпеченні стабільного розвитку, соціальної згуртованості та ефективної реалізації реформ, спрямованих на наближення України до стандартів Європейського Союзу. Однак, в умовах сучасних викликів та процесів європейської інтеграції Україна стикається з необхідністю не лише гармонізації законодавства, але й вдосконалення механізмів комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства.

Доведено, що Євроінтеграція сприяє покращанню роботи демократичних інституцій, підвищенню прозорості діяльності органів влади та зміцненню ролі громадянського суспільства. Однак, правова основа комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства потребує узгодженості та системності. Партнерство між державою та громадянським суспільством в умовах євроінтеграції сприяє реалізації демократичних цінностей та захисту прав громадян, де особлива роль належить інститутам громадянського суспільства, які сприяють здійсненню соціального підприємництва, поліпшенню бізнес-середовища, протидії корупції та сприянню прозорості діяльності органів державної влади. Тому інтеграція України в європейське середовище потребує подальшого розвитку правових механізмів, які забезпечуватимуть ефективну комунікацію між державою та громадянським суспільством.

Ключові слова: комунікація, органи державної влади, право, громадянське суспільство євроінтеграція.

LEGAL BASIS FOR COMMUNICATION BETWEEN GOVERNMENT BODIES AND CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS IN THE TERMS OF EUROPEAN INTEGRATION

Nitsevych Olesia Volodymyrivna,
Doctor of Philosophy,
Senior Lecturer of the Department of
Philosophy of Law and Legal Logic
(National Academy of Internal Affairs,
Kyiv, Ukraine)

The article examines the legal basis of communication between state authorities and institutions of civil society in the context of European integration. The relevance of the study of communication between state authorities and civil society institutions in the context of the European integration of Ukraine is due to the need to increase the effectiveness of the interaction of these structures to ensure the democratic development of the country. It is the involvement of citizens in the process of state decision-making in the modern conditions of the European integration of Ukraine that is of particular importance, since effective communication between the authorities and society is a key factor for achieving stability, transparency and accountability of state bodies. The European vector of state development requires government structures to be open, transparent and cooperate with civil society, which is an integral part of democratic processes. The interaction of these two key elements of the social system plays an important role in ensuring stable development, social cohesion and effective implementation of reforms aimed at bringing Ukraine closer to the standards of the European Union. However, in the conditions of modern challenges and processes of European integration, Ukraine faces the need not only to harmonize legislation, but also to improve communication mechanisms between state authorities and institutions of civil society.

It has been proven that European integration contributes to improving the work of democratic institutions, increasing the transparency of the activities of government bodies, and strengthening the role of civil society. However, the legal basis of communication between state authorities and institutions of civil society needs coherence and systematicity. The partnership between the state and civil society in the conditions of European integration contributes to the realization of democratic values and the protection of citizens' rights, where a special role belongs to the institutions of civil society, which contribute to the implementation of social entrepreneurship, improvement of the business environment, combating corruption and promoting the transparency of the activities of state authorities. Therefore, the integration of Ukraine into the European environment requires the further development of legal mechanisms that will ensure effective communication between the state and civil society.

Key words: communication, state authorities, law, civil society, European integration.

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства в умовах євроінтеграції України обумовлена необхідністю підвищення ефективності взаємодії цих структур для забезпечення демократичного розвитку країни. Саме залучення громадян до процесу прийняття державних рішень у сучасних умовах європейської інтеграції України набуває особливого значення, оскільки ефективна комунікація між владою та суспільством є ключовим фактором для досягнення стабільності, прозорості та підзвітності державних органів. Дослідження цієї теми має на меті виявлення

проблемних аспектів та розробити рекомендації щодо їх усунення, що є важливим кроком на шляху до реалізації демократичних принципів у державному управлінні.

Мета і завдання статті полягає в тому щоб на основі чинного законодавства здійснити аналіз комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства в умовах євроінтеграції, визначити найбільш проблемні питання та запропонувати шляхи їх усунення.

Огляд останніх досліджень. Вище вказаному питанню увагу приділяли такі науковці, як В. Авер'янов, О. Бандурка, Ф. Бурчак, А. Гальчинський, І. Голосніченко, О. Гончаренко, В. Горбулін, В. Гречанінов, Є. Додін, О. Зайчук, В. Зуй, Р. Калюжний, М. Козюбра, А. Комзюк, В. Колпаков, В. Копейчиков, Л. Кривенко, Т. Коломоєць, В. Курило, Н. Матузов, А. Мацюк, М. Міхеєнко, О. Негодченко, Н. Нижник, М. Орзіх, В. Петков, В. Погорілко, Н. Прозорова, П. Рабінович, О. Скакун, А. Селіванов, В. Тацій, Ю. Тодика, М. Цвік, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, О. Ярмиш та інші. Але, у своїй більшості вони увагу звертали на загальні положення діяльності державних установ, або аналізувати більш суміжні чи спеціальні виклики, що потребує додатково вивчення.

Виклад основних положень. Європейський вектор розвитку держави вимагає від урядових структур відкритості, прозорості та співпраці з громадянським суспільством, що є невід'ємною частиною демократичних процесів. Взаємодія цих двох ключових елементів суспільного устрою відіграє важливу роль у забезпеченні стабільного розвитку, соціальної згуртованості та ефективної реалізації реформ, спрямованих на наближення України до стандартів Європейського Союзу. Однак, в умовах сучасних викликів та процесів європейської інтеграції Україна стикається з необхідністю не лише гармонізації законодавства, але й вдосконалення механізмів комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства.

Правова основа комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства забезпечує дієвий діалог та співпрацю в різних сферах суспільного життя. Сучасні виклики, що постають перед Україною, вимагають від держави і громадянського суспільства нових підходів до комунікації, орієнтованих на створення спільних цінностей, розуміння потреб та інтересів обох сторін. Україна, маючи багатовікову історію європейської інтеграції, сьогодні продовжує свій шлях до інтеграції з Європейським Союзом, що є необхідною умовою для її сталого розвитку.

Так, починаючи з 30 січня 1992 року Україна стала членом Нацради з безпеки та співробітництва в Європі (від 1995 – ОБСЄ), а 26 лютого і 16 червня того ж року ратифікувала два ключові документи – Гельсінські угоди та Паризьку хартію для нової Європи, що декларували завершення «ери конфронтації та розколу Європи» та закликали до демократичного і безпечного розвитку. Це була перша європейська структура, членом якої стала Україна, та вперше на законодавчому рівні задекларувала свої євроінтеграційні наміри [1]. Підтвердженням цього став Закон України «Про приєднання України до статуту Європи», у якому зазначалось, що підтверджуючи відданість України ідеалам та принципам, які є спільним надбанням європейських народів, та враховуючи, що інтереси збереження та подальшого втілення в життя цих ідеалів, а також сприяння економічному та соціальному прогресу потребують більш тісного єднання між усіма європейськими країнами, Україна приєднується Статуту Ради Європи [2].

Постулати Європейського Союзу лягли в основу Конституції України, де статтею 5 зазначено, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або

посадовими особами. Ніхто не може узурпувати державну владу [3]. Неодноразово для приведення діючого законодавства до вимог Європейського Союзу, особливо у частині діяльності державних органів та участі громадян в цій діяльності, Україні надавались пропозиції, як наприклад, зі впровадження Плану дій «Україна – Європейський Союз» у частині належного урядування та правосуддя, цей документ було обговорено на круглому столі у Брюсселі: «Співпраця між Європейським Союзом та Україною: посилення верховенства права в Україні, де було зазначено, що єдиний шлях, яким можна забезпечити довготривалу політичну стабільність, є конституційні зміни, які встановлять чіткий розподіл влад, а також запровадять належну систему стримувань і противаг між та всередині виконавчої, законодавчої та судової гілок влади. А також, застерігає, що консолідація влади не повинна призвести до монополізації влади однією політичною силою, оскільки це підірвало б демократичний розвиток країни вони мають ґрунтуватися на широкому політичному консенсусі та суспільній підтримці [4]. Саме, до найбільш значних перспектив взаємодії влади та громадянського суспільства в Україні належить розвиток інституту громадянських ініціатив групового та індивідуального характеру. Цей механізм покликаний забезпечувати активну участь громадян у процесі управління суспільством та державою. Взаємодія влади та громадянського суспільства має активно підтримуватись владними структурами, інакше домогтися його ефективної реалізації неможливо. Державна влада має заохочувати активну участь громадян в управлінні державою, прийнятті державних рішень, у тому числі на локальному рівні влади. Державна влада має впливати на населення, спонукаючи його до прояву активної життєвої позиції за умов сучасного суспільства. Необхідно розвивати політичну культуру громадян, здатну забезпечити реальність представництва інтересів населення у процесі державного та публічного управління. Своєчасне виявлення та організація діалогу, зокрема з учасниками віртуальних груп у соціальних мережах, є важливим завданням органів управління в контексті євроінтеграції [5].

Для створення сприятливих умов для подальшого розвитку громадянського суспільства та зміцнення демократії в Україні розроблено Концепцію сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства, основними завданнями якої є сприяння: удосконаленню нормативно-правової бази з питань розвитку громадянського суспільства, діяльності інститутів громадянського суспільства, доступу громадян до інформації; розробленню та впровадженню ефективного механізму налагодження комунікацій між органами виконавчої влади та зазначеними інститутами; створенню належних умов для розвитку інститутів; формуванню громадянської культури суспільства – виявлення активної громадянської позиції, зокрема щодо участі у процесах формування та реалізації державної політики, усвідомлення громадськістю принципів співробітництва між органами виконавчої влади та інститутами; розвитку волонтерського руху, благодійництва і меценатства [6]. Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021 «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки», зазначається, що важливою ознакою сталості громадянського суспільства є функціонування інститутів громадянського суспільства, через які громадяни та суспільні групи забезпечують самоорганізацію, представництво, реалізацію і захист прав та інтересів... Громадянське суспільство є виразником та захисником інтересів і прагнень різноманітних суспільних груп та громадян. Громадянське суспільство здатне зробити значний внесок у сталий розвиток держави шляхом надання соціальних послуг, забезпечення здійснення соціального підприємництва, збільшення кількості робочих місць і самозайнятих осіб, поліпшення бізнес-середовища, протидії корупції, сприяння прозорості

діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування та реалізації інших суспільно корисних проектів. Інститути громадянського суспільства в Україні також відіграють активну роль у сприянні відновленню територіальної цілісності та розбудові миру [7].

Науковці зазначають, що громадянське суспільство і публічна влада мають взаємозалежність – чим більше розвинутою є така форма публічної влади, як місцеве самоврядування, тим більше розвинутим є громадянське суспільство, в якому державна влада існує на центральному й регіональному рівнях, а місцеве самоврядування – на рівні територіальних громад та на регіональному рівні і є активним суб'єктом місцевої політики, здійснюючи управління місцевими справами в інтересах місцевого співтовариства. Громадянське суспільство зміцнює публічну владу, роблячи її більш наближеною до громадян. Громадянське суспільство є інтелектуальним опонентом держави, який доносить до влади зміст суспільних інтересів [8]. На сьогодні, законодавець передбачив, що участь громадськості у формуванні та реалізації державної політики проводиться у вигляді консультацій, їм надається можливість вільного доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності зазначених органів. Консультації з громадськістю проводяться з питань, що стосуються суспільно-економічного розвитку держави, реалізації та захисту прав і свобод громадян, задоволення їх політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів. Консультації органів виконавчої влади з представницькими органами корінних народів України з питань, що стосуються прав та законних інтересів корінних народів України, проводяться згідно з Порядком проведення консультацій органів виконавчої влади з представницькими органами корінних народів України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2022 р. № 1018. інформація, пов'язана з організацією та проведенням консультацій з громадськістю, оприлюднюється у спеціально створеній рубриці «Консультації з громадськістю» офіційного веб-сайту органу виконавчої влади [9]. Іншим важливим елементом у системі взаємодії органів державної влади та громадськості, як зазначають науковці, що є громадські ради, які, виступаючи своєю платформою комунікаційної взаємодії, є потужним інструментом залучення громадян до участі в управлінні державою та демократичного розвитку країни в цілому. Громадські ради спроможні стати ефективним «містком» між інститутами влади та населенням за умови активної громадянської позиції та відповідального ставлення до виконання взятих на себе обов'язків і повноважень усіма учасниками комунікації [10]. Буде визначено процедуру сприяння проведенню інститутами громадянського суспільства та громадськими радами, де громадська рада при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі держадміністрації (далі – громадська рада) може проводити громадську експертизу діяльності органу виконавчої влади, при якому вона утворена. Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади є складовою механізму демократичного управління державою, який передбачає проведення інститутами громадянського суспільства, громадськими радами оцінки діяльності органів виконавчої влади, ефективності прийняття і виконання такими органами рішень, підготовку пропозицій щодо розв'язання суспільно значущих проблем для їх врахування органами виконавчої влади у своїй роботі. У цьому Порядку під інститутами громадянського суспільства слід розуміти громадські об'єднання, професійні спілки та їх об'єднання, творчі спілки, організації роботодавців та їх об'єднання, благодійні і релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні медіа та інші невідприємницькі товариства і установи,

легалізовані відповідно до законодавства [11]. Окрім того, на нашу думку, є ряд інших форм участі громад в діяльності органів державної влади, які передбаченні Законами України «Про центральні органи виконавчої влади»; «Про місцеве самоврядування»; «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»; «Про доступ до публічної інформації»; «Про Національну поліцію» тощо. Однак, на сьогодні не існує єдиного законодавчого акту у якому б чітко було визначено механізм взаємодії між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства.

Слід зазначити, що Україною схвалено, Стратегію комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року, з метою проведення інформаційно-комунікаційної роботи на підтримку європейського курсу держави підготовлено Стратегію комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. Було сформовано урядову комунікаційну інфраструктуру щодо європейської інтеграції, нові комунікаційні платформи: «Пульс Угоди» – урядова онлайн-система моніторингу реалізації операційного плану із виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони; «Євроінтеграційний портал» – офіційний веб-сайт, присвячений європейській інтеграції України; «Євроінтеграційний дайджест» – добірка основних новин за тиждень про європейську інтеграцію України тощо. Однак, як недолік слід зазначити, що інформація спрямована переважно на вузьку аудиторію, а саме – державних службовців, експертів та журналістів, професійна діяльність яких вимагає відстеження останніх євроінтеграційних новин. Це пояснюється відсутністю достатнього фінансування національних комунікаційних кампаній, які здійснюються комунікаційними підрозділами органів державної влади та браком фахівців із комунікацій [12].

На основі проведеного аналізу правових основ комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства в умовах євроінтеграції, можна зробити наступні висновки. По-перше, ефективна комунікація між цими суб'єктами є критично важливою для забезпечення сталого демократичного розвитку країни, що відповідає європейським стандартам. Інститути громадянського суспільства відіграють ключову роль у реалізації прав та свобод громадян, а також у забезпеченні громадського контролю за діяльністю державних органів.

По-друге, процес євроінтеграції вимагає вдосконалення існуючих правових механізмів, що регламентують взаємодію між державними органами та інститутами громадянського суспільства. Це включає необхідність оновлення законодавства, яке б враховувало сучасні виклики та тенденції в європейському правовому полі, а також активізацію співпраці з європейськими інституціями для забезпечення відповідності національних правових норм вимогам ЄС.

По-третє, виявлено, що для успішної імплементації європейських стандартів у національне законодавство потрібна систематична робота з підвищення рівня обізнаності громадянського суспільства та його активна участь у процесі ухвалення рішень. Залучення громадськості до процесів державного управління сприятиме не лише підвищенню ефективності реалізації державної політики, але й зміцненню довіри громадян до державних інститутів.

Висновки. Отже, Євроінтеграція сприяє покращанню роботи демократичних інституцій, підвищенню прозорості діяльності органів влади та зміцненню ролі громадянського суспільства. Однак, правова основа комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства потребує узгодженості та системності. Партнерство між державою та громадянським суспільством в умовах євроінтеграції сприяє реалізації демократичних цінностей та захисту прав громадян, де особлива

роль належить інститутам громадянського суспільства, які сприяють здійсненню соціального підприємництва, поліпшенню бізнес-середовища, протидії корупції та сприянню прозорості діяльності органів державної влади. Тому інтеграція України в європейське середовище потребує подальшого розвитку правових механізмів, які забезпечуватимуть ефективну комунікацію між державою та громадянським суспільством.

Список використаних джерел:

1. Україна – ЄС: яким є шлях до євроінтеграції. URL: <https://armyinform.com.ua/2024/06/28/ukrayina-yes-yakum-ye-shlyah-do-yevrointegracziyi/>
2. Про приєднання України до Статуту Ради Європи. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/95-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Резолюція 1755 (2010) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Функціонування демократичних інституцій в Україні». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a19#Text
5. Бурик З. М., Черняхівська В. В. Питання владно-громадської взаємодії в умовах євроінтеграції. *Публічне управління та митне адміністрування*. Спецвипуск, 2022. С. 18–26.
6. Концепція сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства. Розпорядженням Кабінету Міністрів України 21 листопада 2007 р. № 1035-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/98512725>
7. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки. Указ Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>
8. Асташева О. С. Шляхи співпраці органів публічної влади і інститутів громадянського суспільства. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. Випуск № 1. 2019. С. 17–31.
9. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики Постанова Кабінету Міністрів від 3 листопада 2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>
10. Архипова Є. О., Дмитренко Н. О. Ефективна комунікація між органами державної влади та громадськістю як умова розвитку демократичного суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 1. С. 92–96.
11. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF#Text>
12. Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2022 р. № 1155-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-komunikatsii-z-pytan-ievropeiskoi-intehratsii-ukrainy-na-period-do-2026-t91222>